

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XXXII. Vtrum omnia, & sola opera iusti viatoris, ipsique soli mereantur ex
natura rei vitam æternamde condigno?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

Art. 2. Hinc apparet, actus omnes bonos viatorum immediate liberos, ac meritorios, esse ex conceptu suo comparativos spiritualium cum temporalibus, atque difficulter prelativos illorum, respectu istorum: ideoque fieri non posse, ut actus aliquis moralis bonus eliciatur à viatore, non præcunte actuali advertentia ad commodum aliquod temporale, retrahens ab illo; indidem rursus apparet esse de subiecto non supponenti vim meritoriam duplò maiorem ex aliquo alio titulo, ut præcisò formaliter à victoria difficultatis, quàm ex ipsa hac victoria. Quia nullus est titulus, nullaque formalitas actus alicuius, quæ quatenus præscindens ab eiusmodi victoria intelligatur habere vim inducendi præmium, aut maius præmium. Quapropter licet fieri possit, ut ex duabus actionibus superantibus æqualem difficultatem altera mereatur præmium duplò maius, quàm altera, quatenus bonitas vnius est duplò maior, quàm bonitas alterius, atque æquum, & conveniens est, ut cæteris paribus ad maiorem perfectionem incitemur maiori præmio, quàm ad perfectionem minorem, utque illa recompensetur maiori dono, quàm ista: fieri tamen non potest, ut excessus aliquis bonitatis intelligatur quatenus inductivus alicuius præmij independentem à victoria aliqua difficultatis. Quia bonitas meritoria essentialiter est contentiosa, & victrix difficultatis obiecta à commodo temporali. Exemplum sume à Milite merente maius præmium ob servatam Civitatem, quàm ob servatū ciuem, cum pari utrobique difficultate, nihil tamen merente si incolumitas utriusvis, aut utriusque habita est nullo repulso, nulloque superato hoste. Nempe opus meritorium apud Deum est militare militiæ spiritualis, ut ostensum est supra. Ex his patet satis ad utramque confirmationem. Adde viros Sanctos, & amicos Dei præcipue delectari in superandis maximis difficultatibus, & subeundis periculis ex se terribilibus vitæ, atque hæc in votis habere præcipue; in quibus tamen, manifestum est adesse difficultatem, & arduitatem, qualis à nobis requisita est ad vim meritoriam operis boni.

Ad 9. Deus non tenetur ad retributionem ex re accepta, sicut homines, ut sæpè dictum est. Vnde ea paritas nihil valet, ut observat in simili D. Thom. 2. 2. qu. 81. art. 6. ad 2. Retribuit igitur Deus solum ex necessitate boni regiminis, quod neutiquam postulat, ut coronetur, aut præmuniatur spe coronæ, qui nullam superavit, aut debet superare difficultatem. Vnde licet Deus, nec promittat, nec conferat præmia ex odio commodorum nostrorum; promittit tamen, & confert ex amore bonitatis, & perfectionis nostræ, non qualiscumque, sed victricis, & ardæ. Quo diluitur probatio obiectionis à priori. De augmento meriti ex maiori difficultate operis, cæteris paribus, videantur plura si placet, apud Ripaldam disput. 30. de ente supernat. sect. 9.

QVÆSTIO XXXII.

Utrum omnia, & sola opera iusti viatoris, ipsique soli mereantur ex natura rei vitam æternam de condigno.

IDEO nec omnia, nec sola opera iusti esse meritoria; nec statum viatoris requiri ad merendum; & unumquemque posse applicare merita sua sibi, vel aliis pro libito; nec ex na-

tura rei, sed ex promissione Divina inesse vim meritoriam operibus nostris: ac demum nullam posse esse dignitatem obsequij exhibitæ breuissimo tempore, vel in instanti, ad præmium retributionis æternæ. Quæ omnia eodem hoc ordine ostendentur. Ac primum Deus non respicit, qualis sit operans; an scilicet iustus, vel peccator, sed præcisè qualia sint opera, an scilicet bona, vel mala. Quia in sacris litteris operum tantummodo habetur ratio pro mercede vitæ æternæ, ut patet ex Matt. 29. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Eodem pertinet, quod 20. Matt. 8. considerantur operarij, præcisè quæ operarij sunt pro mercede accipienda. Dicitur enim *voca operarios, & redde illis mercedem suam.* Distinctius docetur idem 2. ad Rom. 6. *Qui reddet unicuique secundum opera eius.* Et semel atque iterum ps. 27. 4. *Da illis secundum opera eorum, secundum opera manuum eorum tribue illis.* Hinc in Concilio Araucano definitur can. 18. *Debetur merces bonis operibus; si fiant, sed gratia (nempe actualis) quæ non debetur, præcedit, ut fiant.* Denique August. c. 2. de nat. & gr. *Si homo lapsus posset, ait, suis viribus adimplere legem, posset securè adipisci vitam æternam.* Ergo adimplerioni legis secundum se, siue exhibeatur à iusto, siue ab impio, devincta est vita æterna, tanquam merces.

2. Facultas hominis ad merendum aliquid dependet ex ordinatione eius ad illud facta à Deo. Quia omnis virtus creata, utcumque activa, est essentialiter subordinata voluntati divinæ, & habet limites ab ea sibi præfixos, intra quos agere potest, & ultra quos agere nihil potest. Vnde id, & eo modo potest homo mereri, ad quod, & quo modo est ordinatus à Deo. Homo autem secundum suam substantiam est ordinatus ad vitam æternam, & ad possessionem summi boni, tanquam ad finem ultimum suæ naturæ obtinendam per opera sua, ut apparet ex q. 2. & 6. Ergo homini ex sua natura secundum se præcisè considerata, adeoque independentem ab eo, quod præsupponatur iustus, convenit facultas ad merendum, & obtinendam vitam æternam per actus suos.

3. Status viatoris nullam confert operi bono æstimabilitatem peculiarem; quandoquidem opera beatorum sunt vndequeque perfectiora, adeoque æstimabiliora. Quod autem nullam confert operi æstimabilitatem peculiarem, nihil confert ad rationem meriti convenientem eidem operi. Quia præmium inducitur per opus media complacentia præmiantis in ipso opere, atque mensura eius complacentia est iusta operis æstimatio. Ergo status viatoris non est requisitus, saltem ex natura rei, ad merendum.

4. Si status gratiæ, & status viatoris conferrent ad meritum, eo quisque plus mereretur cæteris paribus, quò iustior esset, aut magis viator; ac promittitur non daretur præmium iuxta mensuram operum, quod contradicit testimonio inducitis in primo argumento, quibus sunt similia alia quamplura. Et præterea puri homines viatores, sunt puri viatores, & tamen merentur minus, quàm Christus Dominus, qui simul fuit beatus, ideoque fuit minus viator, quàm alij.

5. Plura opera bona iusti viatoris sunt intrinsece naturalia, aliqua sunt priora prioritatem naturæ, quàm ipsa iustificatio, alia saltem de potentia absoluta possunt esse intrinsece dependentia à revelatione Dei, quatenus nolentis conferre vllum præmium, adeoque intrinsece impossibilia cum præmio, nec exigentia præmij. Nullum autem huiusmodi opus est meritorium vitæ æternæ. Ergo non omnia opera bona iusti viatoris sunt meritoria vitæ æternæ.

6. Peccatum, siue à iusto, siue à peccatore commissum, est demeritorium vitæ æternæ, quod est certum ex fide, nec est magis demeritorium, cæteris paribus, peccatum commissum à magis peccatore, ut docet communis

communi, & certa omnium ferè Theologorum sententia. Ergò idem proportionaliter dicendum est de vi meritoria operis boni.

7. Qualitates personales purè humanæ, ac naturales, vt filiatio Regis, dignitas Senatoria, aut imperatoria, nullam conferunt vim meritoriam operi, nisi quatenus præcognitæ ab operante pro priori naturæ ad opus. Ergò nec dignitas filiationis Dei, quidquam conferre potest ad meritum, nisi quatenus præcognita ab operante. Non autem præcognoscitur à iustis hæc eorum dignitas, cum nemo certè sciat, *An amore, an odio dignus sit.* Sed neque quod probabiliter ea adsit, aduertit actualiter iustus, quoties operatur. Ergò filiatio Dei non dignificat ad præmium opera iusti, saltem omnia.

8. Vim satisfactoriam, & impetratoriam suorum operum potest quivis applicare aliis, & vniuersaliter potest vnusquisque validè cedere quibusvis suis iuribus in fauorem cuiusvis alterius. Ergò vim etiam meritoriam suorum operum potest quivis cuius alij applicare pro libito, ac proinde potest merere aliis, quantum sibi mereri potest, sicut de facto meruit Christus Dominus omnibus nobis plus etià, quàm sibi.

9. Omnis dignitas remunerationis diuinæ reperia in operibus nostris dependet ex misericordia, & gratiola promissione Dei, vt apparet ex Concilio Moguntino definiente cap. 8. iustorum opera remuneratione vite æternæ digna esse, *quia Deus benè operantibus, & in ipso sperantibus mercedem misericorditer promittit.* Idem apparet ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 16. sub finem. Cum enim prætulisset confidentiam, & gloriationem in Domino, cuius subiungit, *tanta est erga omnes homines bonitas: vt eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.* Vbi perperam laudaretur bonitas Dei ob identitatē inter dona eius, & merita nostra, si ipse libera sua voluntate facere minimè potuisset, quominus actibus nostris inesset ratio meriti simul cum ratione doni: sicut Princeps temporalis sua voluntate efficere potest, vt nullus, vel non nisi tantus determinatè valor insit monetæ, & sicut dominus vineæ efficere potest, ne villam ex ipso mercedem mereatur, qui in ea laborat, nempe nullo inito contractu de mercede cum operario. Quibus paritatibus vtuntur fidenter in hunc scopum nonnulli moderni. Igitur opera nostra non ex natura rei, sed ex libera voluntate, & gratiola Dei promissione sunt meritoria apud Deum.

10. Illud opus est meritorium de condigno, quod æquatur mercedi. Opera autem nostra non sunt æqualia vitæ æternæ, vt colligitur ex 1. ad Corinth. 4. 17. *Id enim, quod in præsentem est momentaneum, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis.* Nequit enim verò esse æquale, aut momentaneum æterno, aut leue pondoso, & quod caput est tribulatio nostra, quæ tota consistit in priuatione boni creati, & commodis temporalibus, nequit esse æqualis gloriæ, quæ consistit in æterna possessione summi, infiniti, & æterni boni. Eodem pertinet, quod dicitur Luc. 6. 38. *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum: & Genes. 15. 1. Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.* Nempe nec superfluentem, nec nimis magnum dici potest, quod retribuitur alicui, si non sit maius, quàm quod exhibuit. Nulla igitur opera nostra sunt meritoria de condigno vitæ æternæ. Id quod traditur expressè ab Apostolo 8. ad Rom. 18. *Existimo enim, quod non sunt condigne passionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.*

11. Opus condignum aliquo præmio est, quo posito nequit negari sine iniustitia idem præmium. Deus autem potest negare omne præmium absque

R. P. E. Sparza Curs. Theol. Tom. I.

iniustitia, quibusvis operibus nostris: quia est Dominus omnium, & potest aliis titulis exigere omne opus bonum nostrum, idest, omne nostrum obsequium erga ipsum adque promissione præmij, & quia nihil vtilitatis percipit ex nostris operibus, iuxta illud Lucæ 17. 10. *Sic & vos cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: serui inutiles sumus.* Quod ipsum verificatur de operibus quoque consilij, vt patet; imò de iisdem verificatur etiam suo modo, quod sequitur ibidem. *Quod debuimus facere, fecimus,* quatenus docet nos obsequi Deo omnibus modis, ideoque debito decentiæ debemus ipsi obsequi per opera etiam consilij. Ergo nullum est meritum condignum apud Deum; certè non potest esse tale vllum opus præceptum ob testimonium modo productum.

12. Si præmium vitæ æternæ esset debitum ex natura rei operibus nostris, adeoque illis positis esset innegabile absque miraculo; nec etiam de potentia absoluta negari à Deo posset. Quia Deus nequit negare miraculosè aliquid debitum ex natura rei, nisi facta compensatione per aliud bonum, vt minimum, æquale negato, atque intrinsecè impossibile cum eodem, vt pluribus ostensum est q. 28. de Deo. Nullum autem aliud bonum intrinsecè impossibile cum vita æterna est maius eadem vitæ æternæ, aut etiam illi æquale. Quia vita æterna est summum bonum. At sequela respectu meriti purè creaturæ est prædura, & contra communem omnium consensum, ideoque admitteri nullatenus debet. Ergo nec antecedens.

Art. 1. Respondetur. Opus iusti non sumitur in præsentem materialiter pro eo, quod vtriusque sit ab homine, qui iustus est, sed formaliter pro eo, quod sit à iusto, quia iustus est; nempe pro eo, quod procedit ab ipsa gratia, per quam operans constituitur iustus: sicut dicitur opus citharædi, aut pictoris, illud solum, quod procedit ab habitu eius artis. Viator similiter non sumitur purè, aut negatiuè, aut passiuè, seu quasi passiuè pro eo, qui nondum peruenit ad statum æternum duraturum, potestque ad illum perducere, quin aliquid agat, vel sola actione siue sua, siue alterius necessaria, saltem ex natura rei; quo sensu sunt viatrices animæ purgatorij. Sed sumitur negatiuè simul & positiuè, atque actiuè actione propriè, ac strictè sumpta, idest liberè, ac indifferenter elicit; nempe pro eo, qui nondum peruenit ad statum ex se æternum; peruenire tamen ad illum potest actione libera, & formaliter, vel saltem æquiualeuter, ac interpretatiuè sua. Nec enim viator simpliciter dicitur, qui nondum peruenit ad terminum, & vel tenetur ligatus, quominus vnquam peruenire possit, vt tenentur damnati, vel trahitur tractione propriè violenta, nec directè, & formaliter libera, vt trahuntur passione pœnarum, animæ purgatorij. Sed is tantum dicitur simpliciter viator, qui nondum peruenit ad terminum suæ intentionis, progredi tamen, & peruenire ad illum potest actione vel formaliter sua, vt adulti compotes rationis, vel saltem moraliter sua, vt paruuli, eademque libera quoad progrediendum, & non progrediendum. Hoc pacto sunt purè viatores omnes puri homines dum sunt in vita mortali, ac passibili; & similiter fuere viatores Angeli ante statum beatitudinis, & damnationis æternæ, eodemque modo fuit etiam partim viator Christus Dominus, dum retinuit passibilitatem.

Art. 2. Opus de condigno meritorium dicitur, quod est æquale præmio, vel æqualitate arithmetica, vt labor diurnus agricolæ iusto stipendio; vel æqualitate proportionis, vt solet esse labor, & dexteritas cursorum, pugilum, & similibus præmio, publica auctoritate constituto. Opus de condigno meritorium ex natura rei est, cui ex se intrinsecè conuenit alterutra ex iis duabus æqualitatibus respectu præmij.

Cui verò neutra æqualitas convenit ex se intrinsecè, & nihilominus habet vim haudquaquam minorem inducendi præmium, quàm opus, quod ex se intrinsecè est æquale præmio, dicitur meritorium de condigno extrinsecè tantum, & denominatiuè; idque, vel in actu secundo tantum, vel etiam in actu primo. Nempè opus, quod ex se tale est, circa quod, si in eatur contractus de præmio, seu stipendio, contractus non erit iustus, nisi de tanto de terminatè præmio, seu stipendio conveniatur; nequeat tamen gignere ius ad illud, nisi interveniente contractu utriusque libero, dicitur opus, respectu talis præmij meritorium de condigno extrinsecè, & denominatiuè tantum in actu secundo. Si verò opus ex se sit tale; cui ex conventionem mutua possit, citra iniuriam constitui præmium, seu stipendium minus, quàm quod constituitur de facto; dicitur opus, respectu talis præmij, meritorium de condigno extrinsecè, & denominatiuè tantum, non solum in actu secundo, sed etiam in actu primo, ut si facienti talem saltu promittatur civitas, vel Regnum. Verum hæc posterior indignitas latè solum, ac improprie talis est. Quia opus, cui præfigitur tale præmium, potius habet rationem conditionis, quàm meriti respectu talis præmij, ut patet ex definitione meriti tradita in q. 30. initio.

Art. 3. Certum primò est, statum viæ requiri ad meritum vitæ æternæ, ut patet ex 2. ad Corinth. 5. 10. *Ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.* Ad Galat. 6. 10. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* Ioan. 9. 4. *Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est. Venit nox* (idest, mors) *quando nemo potest operari.* Nempè meritorie, & cum fructu vitæ æternæ. Oportet circa hæc loca videre SS. PP. qui ea in hunc sensum accipiunt ex communi fidelium, & Ecclesiæ consensu. Idem manifestè supponitur semel, atque iterum à Concilio Tridentino sess. 6. c. 16. Ex iisdem porro locis apparet clarè, statum viæ respectu hominis, saltem iuxta communem, & ordinariam providentiam Dei, converteri cum statu vitæ mortalis.

Art. 4. Ratio eius dogmatis, & huius convertibilitatis est, quia ad merendum requiritur libera facultas negligendi cum difficultate, & arduitate aliqua commodum aliquod temporale impossibile ex se cum opere bono, aut cum aliqua perfectione peculiari operis boni, ut ostensum est in q. præcedenti: Eiusmodi autem libera facultas nemini adest post hanc vitam, saltem iuxta providentiam ordinariam. Quia omnes post hanc vitam, iuxta providentiam ordinariam; vel consequuntur immediatè beatitudinem, vel reprobantur, vel deputantur ad purgatorium, aut limbum. Beati autem ex quo sunt purè, & adæquatè beati, necessariò abundant omnibus commodis, nec ut bene, aut etiam optimè operentur, oportet, ut patiantur iacturam, præsertim difficilem, ac arduam vilius commodi sui. Reprobi è converso subsunt necessariò omnibus incommodis, nec sunt liberi, ut propter honestatis amorem patiantur incommodum aliquod absolute vitabile ab ipsis. Similiter constitutis in purgatorio determinata est à Deo mensura incommodorum, quæ pati debent, nec sunt amplius liberæ animæ, quæ purgantur, ad eam mensuram augendam, vel minuendam, utcumque operentur. Demum in limbo peragitur vita extra malitiæ arduitate posita, ac placidæ honesti prosecutioni destinata, absque fomite, & absque aliis difficultatibus, quæ inde retrahere possint. Est igitur convertibilis status viatoris, respectu hominis, cum vita mortali saltem ex natura rei, & iuxta providentiam ordinariam Dei.

Art. 5. Idem status viæ respectu Angelorum convertitur cum statu indifferentiæ, & libertatis ipsorum

ad beatitudinem, & reprobationem. Quia videlicet durante ea indifferentia fuere simul indifferentes Angeli ad volenda, & reiicienda ea commoda temporalia, propter quæ peccare, quicumque peccare, & quæ, quicumque steterunt, contempserunt ob amorem Dei, cum ea utique difficultate, & arduitate, quæ sufficit ad pertrahendos angelos reprobos in æternam miseriam, & in consensum, seu neglectum liberum offensæ Dei. In quæ profectò tanta mala retrahente difficultate, ac arduitate.

Art. 6. Ex ista utrobique reddita ratione necessitatis viæ ad merendum concluditur ulterius cum Vasquez, & aliis adversus Suarez, & alios, statum viatoris esse requisitum ad merendum ex natura ipsa rei, & non ex sola lege libera Dei, libertate formaliter distincta ab ea libertate, qua condidit substantias rationales, eisque donavit eam dispositionem intrinsicam, ac physicam, cum qua de facto merentur, seu sunt habiles ad merendum. Concluditur, inquam; quia status viatoris est convertibilis, ut modò ostensum est, cum indifferentia ad prosecutionem, & contemptum arduum commodi temporalis impossibile cum opere bono, aut cum aliqua peculiari bonitate eius. Eiusmodi autem indifferentia est necessaria ex natura rei ad merendum, ut liquet ex q. præcedenti. Ergo status viatoris est necessarius ex natura ipsa rei ad merendum.

Art. 7. Confirmatur, quia omnes indubitanter credunt ex. gr. tempus vernum, ac æstivum esse requisitum, & idoneum ex natura rei, ut arbores ferant frondes, flores, & fructus, atque ad hoc ipsum, esse idoneum ex natura rei, minimeque requisitum tempus autumnale, & hybernium; neque verò ad firmissimum huius veritatis assensum, & ad reputandam stultam contrariam opinionem adest aliud fundamentum; aut à posteriori, quàm quòd ita semper, ac uniformiter accidat, aut à priori, quàm quòd necesse sit ex natura rei, ut causa prima cooperetur causis secundis ad omnes effectus, ad quos vnaquæque earum in suo genere, quatum est de se, est proximè sufficiens. Ne videlicet perperam, ac insipienter dederit eadem causa prima alicui suæ creaturæ talem ad aliquid aliud quando inducendum sufficientiam, & virtutem quantum est de se, omnino completam, ac perfectam. Idem autem evenit cum eadem vniuersalitate, ac vni-formitate, quoad fecunditatem præmij in operibus viatorum, & sterilitatem eiusdem in operibus eorum, qui non sunt amplius viatores. Cum eadem igitur firmitate, ac certitudine tenendum est istud operum utriusque generis discrimen convenire illis intrinsecè ex natura rei, & non extrinsecè, ac per accidens ex sola lege Dei immediatè, ac formaliter libera, libertate speciali quoad idem discrimen, & absque vlla exigentia intrinsecâ, aut cum sola quadam congruitate ex parte ipsarum rerum.

Art. 8. Ex eadem nostra ratione explicandi statum viatoris deducitur ulterius probabiliorum esse opinionem Suarez, Vasquez, & aliorum dicentium, adversus Vegam, & nonnullos alios, Eliam, & Enoch, ex quo à reliquis mortalibus seiuncti vitæ agunt omnino placidam, & imbellem, nihil villo pacto mereri. Quia ex tunc sunt expertes omnis molestiæ, quam liberè vitare possint prætermisissis actibus honestis, & quæsito commodo temporali. Nempè habent omnem morum honestatem cum omnibus commodis, quorum ipsis copia, ac potestas simpliciter facta est, coniunctam, nec Deo placent vlla eorum incommoda liberè suscepta, separavit enim eos à reliquis, ut pacificè degerent liberi ab omni molestia, omnique in comodo prægravante Sanctos, ac honestos mores, quoad omnes, & singulos eorum actus. Sunt enim liberi à fomitis vexatione, ut fert concors Theologorum

logorum sententia; eademque ratione dicendi videntur liberi ab omni alia molestia commodi, & incommodi temporalis valentis retrahere ab amore honestatis, vel totaliter, vel quoad partem, & ingerentis difficultatem aliquam placidæ prosecutioni eiusdem honestatis adequatè sumptæ. Quod sufficit iuxta dicta, ne sint amplius positivè viatores, & capaces merendi. Eadem ratio est de antiquis Patribus dum commorarentur in limbo: sicut etiam paulò prius dictum est de infantibus decedentibus sine baptismo, dum inibi detinerentur, atque etiam post diem iudicii per æternitatem. Nempe horum omnium fuit, est, & erit pacata similiter vita, nullisque propter honestatem intermixtis incommodis, aut molestiis vniiformis, ideoque expers omnis meriti.

Art. 9. Non desinam hic obiter notare rationem, qua probat D. Thomas 1. p. q. 52. art. 9. Beatos, qui non sunt simul viatores, esse incapaces quidquam ulterius merendi, siue substantiale, siue accidentale, merito utique propriè, & strictè tali; Rationem, inquam, illam esse optimam, sed quam necesse sit plerumque ulterius aliunde promovere, atque ex dictis sufficere, ac concludenter promoveri posse. Ratio D. Thomæ est, quia nullius motoris intentio fertur in aliquid indeterminatum, procedens in infinitum, sed in aliquid omnino determinatum, nec ulterius processurum, feratur necesse est. Motor autem substantiarum rationalium creatarum est Deus, qui singulis præfigit determinatum gloriæ gradum, omniumque bonorum cumulum determinatum; ad quem proinde postquam pervenire, non possunt quidquam amplius acquirere, ac mereri; perveniunt vero cum primùm incipiunt potiri beatitudine. Quæ quidem ratio nititur optimo principio, relinquit tamen aditum ulterius inquirendi, cur fieri non possit, ut aliquis adequet meritis suis, ultimum gradum gloriæ sibi determinatum à Deo, vel paulò prius, vel paulò posterius, quam inducatur de facto ad substantiam beatitudinis? Veròis namque modo æquè vitaretur incommodum propositum de intentione motoris tendente in incertum, ac infinitum. Ei autem inquisitioni satisfit patenter nostra ratione exponendi capacitatem merendi. Quia cum primùm inducitur quis de facto in beatitudinem unde quaque completam, liberatur ab omni molestia, & arduitate in exercitio bonarum, atque optimarum operationum, ideoque prius, iuxta dicta, capacitate quidquam ulterius merendi. Quapropter necesse est ex natura ipsa rei, ut unusquisque pertigerit iam meritis suis ad totum eum gloriæ gradum, qui sibi est ultimò prædefinitus à Deo, antequam incipiat ita potiri beatitudine.

Art. 10. Libet hic, itidem obiter, notare præterea rationem, ob quam natura humana beata simul, & viatrix, atque meriti capax esse possit, ut accidit in Christo Domino; Angelica non possit, nec anima separata. Ratio autem est, quia cum natura humana constet anima, & corpore, fieri potest, ut obtenta beatitudine animæ, ac proinde plenitudine perfecta gaudiorum pertinente ad animam directè, & ratione sui, supersit nihilominus passibilitas ex parte corporis, ac proinde capacitas perferendi propter honestatem, aut propter peculiarem aliquam perfectionem moralem, incommodum aliquod non nisi difficulter, ac arduè superandum, difficultate, & arduitate fundata in corporali commodi oppositi indigentia. Quæ dispositio operantis sufficit ad merendum, si simul adsit libertas, ut dictum est. At Angelo, & animæ separatæ, propter contrariam indivisionem naturæ ipsorum, non potest superesse, post obtentam beatitudinem similis capacitas ullius ulterius commodi, aut incommodi non contemptibilis

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

facile, & absque ulla arduitate; ideoque non potest adesse capacitas merendi, & conditio, quæ ad hoc viatoris propria. Hæc de causa oportuit, ut Verbum Divinum assumeret naturam humanam, & non Angelicam, aut animam rationalem seorsim: siquidem voluit assumere naturam creatam capacem meriti in sensu composito unionis hypostaticæ. Quia huic unioni est necessariò deinceps beatitudo formalis naturæ assumptæ, quæ intellectualis, aut rationalis est.

Art. 11. Certum secundò est statum iustitiæ habitualis, & adoptionis Dei, esse similiter requisitum ad meritum condignum vitæ æternæ; ita ut nulla opera elicita ab eo, qui non est iustus, & amicus, ac filius adoptivus Dei, sint meritoria vitæ æternæ de condigno, seu quibus vitæ æternæ sit debita ex natura rei ratione iustæ proportionis, aut æqualitatis proportionalis cum ipsa. Hic est communis Theologorum consensus cum Mag. in 2. dist. 26. & 27. & cum D. Thoma q. 14. art. 2. nec potest dici oppositum absque errore manifesto post Bullas editas à Pio V. & Gregorio XIII. adversus Baium, quia in illis reprobantur inter alias, propositio 13. 14. 18. & 19. Baij, quarum tota doctrina est, opera bona ex eo tantum esse meritoria, quia sunt conformia legi, & per ea præstatur obedientia legi; non verò ex eo, quod fiant per spiritum adoptionis. Accedit Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 16. semel, iterum, ac tertio, nec non can. 32. solis iustorum, ac filiorum Dei operibus proponere vitam æternam, tanquam mercedem, & coronam; cum si hoc esset commune aliorum quoque operibus, perabsurdè restrinxisset, Concilium Catholicam de meritis, & præmiis doctrinam ad sola iustorum opera, uti pluries restringit. Sed illud est in dicto cap. 16. clarius: *Sine qua (virtute, quam influit Christus in iustificatos) nullo pacto Deo grata, & meritoria (bona eorum opera) esse possent.*

Art. 12. Colligitur præterea eadem veritas ex Sacris litteris. Quia opera eius, qui non habet charitatem, sunt inutilia ad vitam æternam; ita ut eam se solis inducere non possint, dicente Apostolo 1. ad Corinth. 13. 3. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuerò, nihil mihi prodest.* Quicumque autem non habet charitatem, non est iustus: Quandoquidem gratia iustificans est indistincta realiter à charitate habituali, ab actuali verò dependet tanquam à dispositione proxima respectu sui, ut dictum, atque expositum est in qq. de iustif. & alibi. Colligitur rursus, quia merentes de condigno vitam æternam, eo ipso habent ius ad illam, ideoque sunt hæredes Dei, & cohæredes Christi. Soli autem filij Dei, iidemque iusti, & sancti habent ius istud hereditatis æternæ, ut apparet ex 8. ad Rom. 17. *Si autem filij, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Quæ conditionalis expressè affirmatio iuris hereditarij in filiis continet in se implicite negativam eiusdem iuris in non filiis. Quia perperam magnificarentur ex eo capite, filij Dei, si eadem eorundem quoque conditio esse posset, qui non essent filij Dei.

Art. 13. Quod in posteriori isto testimonio subiungitur immediatè: *Si tamen compatimur, ut & conglorificemur*; non parum confirmat doctrinam questionis præcedentis de passione incommodorum necessaria ad meritum vitæ æternæ. Quia gloria superaddita Christo post mortem contigit ei, quatenus patienti, iuxta illud Luc. 24. 26. *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Unde, & conglorificatio nostra cum ipso oportet, ut sit iuxta modum compassionis nostræ ad instar eiusdem. Quod autem rursus subiungitur ibidem immediatè post ea verba: *Existimo enim, quod non sunt condigna passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*; manifestat rationem, ob quam necesse est

li 3 opera

opera nostra dignificari per gratiam sanctificantem, euadant condigna hereditatis vitæ æternæ, neque posse acquiri ius istius hereditatis absque filiatione Dei. Quia si opera spectentur secundum se præcisè, cum sint momentanea, & leuia; omnino deficiunt à iusta proportionem, & condignitate, respectu æterni ponderis gloriæ.

Art. 14. Neque verò hæc operum secundum se insufficientia, & improprio suppleri sufficienter potest ex dignitate operantis, si is non præsupponatur in altiore dignitatem euictus per filiationem Dei, & per gratiam participem diuinæ naturæ. Quia seculum ista dignificatione per gratiam habituales, tota superest dignitas humanæ naturæ secundum se. Natura autem humana secundum se, sicut & alia quævis natura creabilis, nullam habet dignitatem, & proportionem exigitivam, & mediata, vel immediata inductiuam hereditatis vitæ æternæ, ut pluribus ostensum est qu. 10. de Deo. Quod si naturæ humanæ superaddatur status peccati lethalis, & inimicitia cum Deo, prout superadditur de facto in omnibus carentibus gratia habituali, crescit quodammodo in infinitum indignitas, nec fieri potest, ut in sensu composito ipsius detur in homine aliquid præponderans tantæ indignitati, & condignam vitæ æternæ, eiusdemque exigitivum. Quæ rationes demonstrant defectum istum condignitatis respectu vitæ æternæ cōuenire homini non iusto, ex natura rei, & non solum ex lege aliqua Dei quoad hoc specialiter libera, utcumque alias idem homo affectus sit, & utcumque operetur, atque huc applicari præterea suo modo potest confirmatio adhibita supra art. 7.

Art. 15. Certum tertio est opera saltem aliqua iustorum, qui adhuc sunt viatores, esse meritoria vitæ æternæ de condigno; idest, habere æqualitatem proportionis cum vitæ æternæ, ratione cuius proportionis non possint saltem ex natura rei, excludi æternum à Regno Cælorum, aut augmento gloriæ æternæ privari iusti viatores, observantes, prout oportet, ipsosque decet, mandata, & consilia Dei. Vox ista *de condigno*, seu meritum *dignum*, aut *condignum*, non reperitur in sacris litteris, Conciliis, & SS. PP. sed nec à Theologis omnibus reperitur uniformiter usurpata. Cæterum res ipsa per eiusmodi locutionem communiter significata, & asserta à Theologis apud Magistrum, & D. Thomam in locis indicatis art. 11. iuxta sensum alius vocibus æquivalentibus modò expressum, traditur luculenter in sacris documentis, & admittitur unanimi consensu ab omnibus catholicis DD. ut ostendit inter alios Suarez lib. 12. de grat. c. 1.

Art. 16. Huc pertinent in primis testimonia scripturæ producta supra in q. 30. art. 3. in quibus vitæ æternæ comparata cum bonis iustorum operibus vocatur merces, & corona iustitiæ, eaque reddenda à Deo tanquam à iusto iudice. Nec enim merces, & corona iustitiæ propriè dicitur, aut sic absolute nuncupari absque absurditate potest, quod excedit condignitatem operis, cui rependitur, atque ultra omnem eius dignitatem gratiosè, & liberaliter superadditur, ideoque non datur tanquam corona iustitiæ, & à iusto iudice, ut perhibetur ab Apostolo, sed tanquam munus gratuitum, & à principe liberali supererogante liberaliter. Quid? quod idè Apostolus 4. ad Rom. 4. clarè excludit rationem liberalis, & gratuitæ supererogationis, & inducit rationem debiti, dum dicit: *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Quod ipsum exprimit iterum 6. ad Hebr. 10. dicens: *Non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, & ministratis.* Profecto iniustus non esset, tamen obliuisceretur operis nostri, & dilectionis; idest, non retri-

bueret illi præmiū vitæ æternæ, quod retribuit de facto, & quod sæpè alias expressum subintelligit hæc Paulus, si hæc retributio non esset debita iuxta operis dignitatem, sed ultra illam superaddere gratiosè. In hunc sensum sponte venit, nec aliò nisi violenter distrahi potest illa pars parabolæ operationum Matth. 20. 13. *Amice non facio tibi iniuriam (facturus utique, si minùs daret;) Nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle, quod tuum est (non aliudè suum, quàm ex iure fundato in opere) & vade.* Accedit vox ipsa dignitatis attributa iustis benè operantibus, eorumque operationibus respectu summi boni, & felicitatis æternæ Sap. 34. *Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis benè disponentur: quoniam Deus remittit eos, & inuenit dignos se.* Et 2. ad Thessal. 1. 5. cum præmississet Apostolus patientiam, fidem, persecutiones, tribulationes; *quas sustinetis*, inquit, *in exemplum iusti iudicii Dei, ut digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini.* Vbi subiicit D. Thomas. *Tribulationem enim, que fertur pro Deo, dignum facit regno Dei.* Denique Apoc. 3.4. prælatā comparatione malè operantium cum operantibus benè, subiicitur de istis, *Ambulabunt mecum in albis* (idest, me sibi præsentē fruuntur) *quoniam digni sunt.*

Art. 17. Efficacissima est in hunc scopum comparatio inter penas impiorum, & iustorum præmia, quæ habetur in eodem loco ad Thessal. v.6. *Si tamen* (idest, siquidem, aut quandoquidem, ut habet alia littera, teste D. Thoma, estque omnino subintelligendum ex textu Græco, & ex communi PP. sensu, ita ut sit particula demonstratiua indubitata, ac manifestissimæ veritatis, prout ostendit ibi P. Iustinianus) *Si tamen*, inquam, *iustum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant, & vobis, qui tribulamini requiem nobiscum.* Ergo ad idem iustitiæ genus, idemque iustum Dei iudicium, de quo proxime sermo fuerat, pertinet, retribuere requiem vitæ æternæ operibus iustorum, & tribulationem æternam peccatis impiorum. Certum autem est, tribulationem, quæ retribuitur peccatis, deberi eisdem ex natura rei, nec superare indignitatem, & vim propriè demeritoriam ipsorum, iuxta illud Apoc. 18.7. *Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date ei tormentorum.* Certum igitur pariter esse debet requiem, quæ retribuitur tribulationi, & bonis iustorum operibus, deberi ipsis ex natura rei, nec excedere rationem iustæ proportionis repertam in eisdem. Ista iusti iudicii ratio, quatenus pœnis, & præmiis uniformiter communis mouet vel maximè iustos ad assiduam bonorum operum studium, dicente Apostolo 2. ad Corinth. 5. 10. *Ideo contendimus siue absentes, siue presentes placere illi.* Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut unusquisque referat propria corporis, prout gessit siue bonum, siue malum. Ad eandem igitur iudiciariam Christi Domini potestatem, eandemque iudicii normam, ac leges significatas nomine tribu-nalis spectat, ut unusquisque referat, tum præmiū pro bonis operibus, tum pœnam pro malis.

Art. 18. Hinc August. epist. 105. Longè ante med. circa illud ad Rom. 6. 23. *Stipendium peccati mors: gratia autem Dei vitæ æterna*, istud discrimen renocat adæquatè ad præuiam differentiam bonorum operum, quæ sunt ex gratia, & peccatorum, quæ sunt ex nobis; & de reliquo agnoscit positis iam meritis bonis, & peccatis, perinde esse stipendium illorum vitæ æternæ, atque est stipendium istorum mors. Cum enim dixisset, ait, *stipendium peccati mors, quis non congruentissime, & consequenter addere indicaret: Stipendium autem iustitiæ vitæ æterna?* Et verum est, quia sicut merito peccati, tanquam stipendium redditur mors, ita merito iustitiæ vitæ æterna. Quapropter subiungit ea præcisè

præcisè de causa stipendio opposuisse Apostolum rationem gratiæ in vita æterna, ut occluderet aditum superbiæ humanæ, quominus ita sibi arrogaret homo bona opera, quibus debetur vita æterna, sicut propria ipsius sunt peccata, quibus debetur mors; non verò quia illis non perinde debetur illud præmium, sicut istis istud supplicium. Vnde paucis interpositis concludit: *Quapropter, homo; si accepturus es vitam æternam, iustitia quidem stipendium est, sed tibi gratia est, cui gratia est & ipsa iustitia.* In hunc eundem sensum conspirat communis consensus SS. PP. apud Suarez loco indicato, & apud alios ab ipso relatos, præsertim Bellarminum, & Valentium.

Art. 19. Adde loco sigilli definitionem Concilij Arausiacani in can. 18. supra indicato: *Debetur merces bonis operibus, si fiant: sed gratia, que non debetur, præcedit, ut fiant.* Hoc ipsum statuit Concilium Lateranense in c. firmiter. De summa Trinitate e, Concilium Florentinum in litteris vniuersi verius finem, & luculentius, ac sæpius Concilium Trident. sess. 6. cap. 16. Vbi inter alia, ante medium capitis, dicitur bonis iustorum operibus, quæ in Deo sunt facta, nihil deesse, quo minus vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam verè promeruisse censeantur. Et iterum can. 32. definitur, *iustificatum bonis operibus verè mereri vitam æternam.* In quibus particula verè, non ad hoc præcisè adhibetur, ut excludatur ratio meriti ficti, & chimærici, de quibus videlicet nulla poterat subesse suspicio, tamen ratio meriti definita fuisset absque vlllo alio addito. Adhibetur igitur, iuxta frequentem eius vocule vsum, ad excludendum meritum secundum quid, soliusque congruitatis cuiusdam, non reddentis præmium simpliciter debitum, & ad indicandam rationem meriti propriè, ac strictè talis, adeoque continentis in se dignitatem iustè proportionatam præmio, nec relinquentis vltèrius locum gratiæ, & liberalitati in retributione eiusdem præmij.

Art. 20. Ratio huius dogmatis est. Quia gratia habitualis, qua homo redditur iustus, simul eundem constituit filium, & amicum Dei, atque hæredem vitæ æternæ, ut ostenditur ex professo q. 3. de iustificat. & partim liquet etiam ex q. 39. de virt. Theol. filius autem hoc ipso titulo est dignus hæreditate paternæ, & de ratione hæredis est, ut habeat ius ad hæreditatem; & similiter est de conceptu amicitie inclinatio exigitiua mutui amicorum, aliquando conspectus; ac proinde non est supra conditionem amici Dei, ut Deus aliquando illi compareat immediatè, ut est in se, utque se illi exhibeat videndum facie ad faciem, uti obseruatum est q. illa 39. de virt. Theol. ad 8. Quia verò Deus vnumquemque ordinat iuxta suam dignitatem, & exigentiam, atque exhibet virtutem, & media sufficientia ex se, ut eum perducant ad finem sibi præfixum, prout apparet tum ex inductione vniuersali in rebus etiam minimis, tum ex conceptu infinitæ & sapientiæ, & potentiæ Diuinæ; patet homini iusto, dum deest consequutio sui vltimi finis, seu visionis Dei, & hæreditatis æternæ, adesse virtutem sufficientem, & media efficacia ex sua natura, quibus ad illam peruenire possit. Virtus autem hominis sufficiens ad consecutionem sui finis, & media, quibus ad illam perducitur efficaciter, sunt sufficientia ad merendum, & opera meritoria, ut apparet ex q. 6. Debetur igitur homini iusto ex natura rei virtus sufficiens ad merendum vitam æternam; & operationes propriæ ipsius, quæ iustus est, sunt sufficientes ex natura rei ad illam inducendam, tanquam media intrinsecè connexa cum eo fine, quod est eisdem operationes esse meritorias de condigno, vitæ æternæ, iuxta expositionem eius meriti præmissam supra art. 2.

Art. 21. Dixi autem operationes propriæ ipsius,

quæ iustus est. Quia vnumquodque consequitur per suam operationem, eum finem, ad quem ordinatur per habitum, seu qualitatem, aut cuiuslibet generis virtutem actiuam, ex qua procedit eadem operatio. Musicus enim, & simul pictor non assequitur finem pictoris per operationem procedentem ex habitu musicæ, aut è conuerso, & sic de similibus. Homo autem ex sua præcisè natura est ordinatus ad solam beatitudinem naturalem; atque per auxilia supernaturalia gratiæ actualis secundum se præcisè ordinatur ad beatitudinem supernaturalem remotè tantum, & inchoatiuè; per gratiam verò habitualement ordinatur ad eandem proximè, & completè cum dignitate intrinsecè exigitiua ipsius, ut dictum est. Itaque opera bona intrinsecè naturalia, tamen si fiant ab homine, qui iustus est, nullam prorsus exercere possunt causalitatem meritoriam in beatitudinem supernaturalem, utpotè, neque mediatè, neque immediatè procedentia à gratia supernaturali actuali, vel habituali, ideoque nullum dicentia ordinem ad finem supernaturalem, nullamque participantia dignitatem eius. Quod ipsum pluribus aliis argumentis efficaciter comprobatum est q. 7. de grat. Opera verò supernaturalia procedentia ab auxiliis supernaturalibus gratiæ actualis, absque gratia habituali, habent quidem aliquem ordinem mediatum, ac remotum ad beatitudinem supernaturalem, & aliquantulum conferunt non solum negatiuè, sed etiam positiuè ad consequutionem eius, uti clariùs apparebit ex q. sequenti, ceterum dignitatem proximè exigitiuam vitæ æternæ, & contentiuam iuris ad illam, nequaquam habent; quandoquidem neque ratione sui, neque ratione principij, ex quo procedunt, sunt vel impossibilia cum peccato lethali essentialiter exclusiuo omnis iuris, & dignitatis ad gloriam, vel permanentè vnitua hominis cum Deo, prout vnit beatitudo.

Art. 22. At opera procedentia ab homine iusto, quæ iustus est, ob rationem contrariam sortiuntur condignitatem, & verum ius respectu vitæ æternæ ob dignitatem eius, quæ inest gratiæ habituali, & ex ea redundat in opera, quorum ipsa est principium, iuxta illud Ioan. 4. 14. *Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Salit nimirum per bona opera, quæ scaturiunt ex ipsa, & ex origine sua trahunt fecunditatem vitæ æternæ, quæ fecunditas inest originariæ illi aquæ secundum se, & propagatur in opera, velut in riuos ex eo fonte deductos, atque multipliciter diffusos. Sicut enim dignitas operantis, quæ nihil ex se confert, sed manet interim otiosa, nullam potest conferre operi æstimabilitatem peculiare, cum reprehensibile potius videatur otiosam detinere dignitatem, quàm est ex se, operatricem, & collatam ad operandum; ita opus speciale consequitur dignitatem, ac æstimabilitatem ex speciali dignitate operantis, quæ impenditur operi, & quæ simul cum opere, quod præstat, demittitur in obsequium eius, cui opus exhibetur, & cum cuius voluntate, & complacentia quaritur conformitas per idem opus, uti procul dubio quaritur, iuxta superius dicta, conformitas cum voluntate, & complacentia Dei per omne opus iusti, quæ iustus est. Ergo opera iusti, quæ iustus est, & quorum principium est ipsa iustitia, habent, quatenus talia, veram respectu vitæ æternæ condignitatem, adeoque sunt meritoria ipsius de condigno.

Art. 23. Ex isto discursu deducitur, actus quibus quis vltimò disponitur ad iustificationem, tamen si realiter coexistant gratiæ habituali, & fiant ab homine, qui iustus est, nihilominus non esse meritorios de condigno vitæ æternæ. Quia videlicet non sunt à iusto, quæ iustus est, nec vllam in eos causalitatem efficientem exercet gratia iustificans, ideoque nequit in genere causæ formalis refundere in eosdem digni-

tatem, ac astimabilitatem suam peculiarem. Quod præterquam apparet satis ex ratione modò ponderata, confirmatur ulterius ex D. Thoma q. 109. art. 6. Vbi sic habet: *Duplex est preparatio voluntatis humane ad bonum. Una quidem, qua preparatur ad bene operandum, & ad Deo fruendum. Et talis preparatio voluntatis non potest esse sine habituali gratia dono, quod sit principium operis meritorij, ut dictum est.* Gratia autem habitualis non est principium actuum disponentium ad ipsam gratiam, ut ibidem docet Sanctus Doctor, & pluribus ostensum est q. 9. de virtut. Theol. Confirmatur rursus ab inconuenienti. Quia si gratia existens pro posteriori naturæ ad aliquè actum, & collata dependenter ab eodem actu, posset nihilominus ipsum specialiter dignificare ad præmiu; sequeretur actum elicatum ab homine iusto, quæ iustus est, adeoque inductum augmenti gratiæ; dignificari de nouo per istud augmentum gratiæ collatum pro posteriori naturæ ad nouum aliud augmentum accipiendum, & sic in infinitum. Quod patet esse absurdum. Primam itaque gratiam iustificantem accipit gratis, quicunque iustificatur absque vilo suo merito de condigno respectu ipsius. Quia verò hæreditas vitæ æternæ debetur ex naturâ rei gratiæ iustificanti secundum se præcisè considerata, ut liquet ex q. illa 3. de Iustificat. neque potest habere rationem præmij, quod debetur ex naturâ rei independentè à merito, ut dicitur q. sequenti; deducitur ulterius, neque primam gloriam, seu consequentem gloriam, quoad substantiam mereri iustum de condigno per eundem actum, quibus disponitur ad iustificationem, ideoque glorificationem non conferri iustificato præcisè ratione talium actuum, tanquam coronam iustitiæ, sed ut puram hæreditatè debitam, debito strictè tali, solum ratione gratiæ iustificantis gratis collatæ.

Art. 24. Quapropter, quod definitur à Concilio Trid. cillo 32. sess. 6. *Iustificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum, cuius vnum membrum est, sunt, mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsam vitam æternam, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriam augmentum.* Hoc inquam, referendum est ad solum meritum actuum consequentium iustificationem, & procedentium à gratia iustificanti non solum quoad augmentum gratiæ, & gloriæ, quod est in confesso apud omnes, sed etiam quoad vitam æternam, ipsiusque vitæ æternæ consequentem, seu quoad substantiam beatitudinis, quod negant Suarez, Vasquez, Valentia, Medina, & alij; sed meritò affirmant Cardinales Bellarminus, & Lugo, nec non Vega, & alij apud Ripaldam eiusdem partis auctorem disp. 9. de ente supernat. sect. 1. Profectò Concilium iisdem operibus adscribit meritum vitæ æternæ, & consecutionis vitæ æternæ, quibus adscribit meritum augmenti gratiæ, & gloriæ; siquidem vtrumque hoc extrinsecum indiuisum, atque indiscriminatum sua definitione complectitur absque vlla operum, quibus correspondent, partitione, sed cum expressione, & inclusione eorundem prorsus operum respectu vtriusque eius extremi. Certum autem est, ut dixi, apud omnes, augmentum gratiæ, & gloriæ non cadere sub meritum de condigno actuum disponentium ad iustificationem. Ergo nec vita æterna, & consecutio vitæ æternæ simpliciter, & quoad substantiam iisdem actibus rependitur tanquam merentibus ipsâ de condigno, sed solis actibus consequentibus ad iustificationem, quibus itidem solis debetur augmentum gratiæ, & gloriæ.

Art. 25. Accedit Concilium loqui de solis operibus, quæ sunt à iustificato per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum, cuius vnum membrum est. Prædurè autem, & absurdè dicerentur fieri à iustificato, & ab eo, qui est vnum membrum Iesu Christi, opera dispo-

nentia ad iustificationem, cum potius dicenda sint fieri à iustificando, & ut sit Iesu Christi vnum membrum, qui illa facit. Insolens namque, & à communi vsu, ipsaque natura rei valde abhorrens locutio est, ut dicatur auctor operum natura priorum, sub ea voce, & nomine, quod sibi conuenit ratione effectus naturæ posterioris; ut si dicatur præmissas elici à sciente conclusionem, & simplicem complacentiam circa aliquid concipi à desiderante illud ipsum, & sic de similibus. Quid quod præposterus iste loquendi modus, & sensus cuiusmodi purè materialis specialiter abhorret à stylo Concilij. Ut potè peridoneè, & in sensu semper formali loquentis tum in cap. 16. quod illi canonem correspondet: tum in reliquis prioribus eisdem sessionibus, dum ipsam iustificationem, cuiusque dispositionem, & fructum exponit? Loquitur itaque Concilium de solo merito actuum naturæ, vel tempore subsequenti ad iustificationem, & procedenti ab ipsa forma iustificante.

Art. 26. Quod autem operibus subsequenti ad iustificationem tribuatur ratio meriti de condigno non solum vniuersim respectu augmenti tum gratiæ, tum gloriæ, sed etiam peculiariter respectu primæ gloriæ, seu gloriæ quoad substantiam, & consecutionis eius, non verò respectu primæ gratiæ, non ex eo præcisè pronenit, quod prima gratia iam præhabetur ante opera subsequenti ad iustificationem, estque eorundem principium; gloria verò nondum habetur, nec est eorum operum principium. Hoc enim secundum se præcisè non sufficit ad discrimen intentum; cum quod iam omninò debetur, tametsi nondum habeatur, non possit esse præmium operis, independentè à quo iam omnino debetur. Vltior igitur ratio discriminis est, quia ius ad gloriam, quod conuenit iustificato ex vi iustificationis, seu primæ gratiæ, non est omninò absolutum, sed quodammodo conditionatum, & verè capax exceptionis, atque adeò pendens adhuc à futuro quoad suum vltimum complementum, & vim omninò absolutam obligandi Deum ad retributionem gloriæ, ut patet ex illa particula Concilij; *si tamen in gratia decesserit.* Omnia igitur pertinent, & eo modo pertinent ad complementum eius iuris, & exclusionem eius exceptionis, quæ conferunt, & quomodo conferunt ad perseverantiam finalem in gratia. Opera autem iustificati conferunt ad perseverantiam finalem in gratia duplici ratione. Primum enim per opera bona superaddita post iustificationem augetur meritorie gratia habitualis cum augmento proportionali omnium virtutum infusarum. Quod autem maiorem gratiam quis habet, intensioresque virtutes, eò est melius dispositus ad perseverandum finaliter in gratia. Deinde opera bona iustificati excludunt in genere causæ formalis actus vitiosos vnicuique eorum oppositos, & impeditiuos perseverantiæ finalis in gratia, & quod plura, ac pluries huiusmodi impedimenta excluduntur, eò redditur certior perseverantia finalis, ac proinde stabilitur magis, minusque subest exceptioni ius præexistens ad gloriam. Frequenti porro vsu receptum est, ut ea, quibus vltimò completur ius aliquod, atque ab exceptionibus, quibus ex se subest, absoluitur, dicantur conferre idem ius; sicut vniuersim in rebus quoque aliis vnusquisque effectus tribuitur complenti vltimò virtutem inductivâ eius.

Art. 27. His igitur rationibus, maxime verò priori illa fundata in genere causæ meritorie, tribuitur iure optimo actibus subsequenti ad iustificationem meritum condignum respectu primæ etiam gloriæ, seu beatitudinis, etiam quoad substantiam; ita ut augmentum gloriæ, sicut & gratiæ soli ipsorum virtutis meritorie correspondeat adæquatè; substantia verò beatitudinis eidem correspondeat solum inadæquatè tanquam complemento iuris præexistentis. Quod

discrimina

discrimen sicut non exprimitur à Concilio, ita nec reiecitur ab eodem, nec illi contradicit, utpote non affirmanti uniformitatem totalem meriti respectu gloriæ, & respectu augmenti gratiæ, & gloriæ. Neutrâ verò ex rationibus dictis adscribi similiter potest iisdem actibus ratio meriti respectu primæ gratiæ; tum quia prima gratia est principium omnium subsequentium meritorum, atque principium meriti non cadit sub meritorum, tum quia iustificatio non conuenit ius exceptionis capax, sed omnino absolutum respectu primæ gratiæ secundum se præcisè, quandoquidem hæc ab illo iam habetur reipsa, tanquam sua ipsius omnino absolute. Hoc igitur pacto videtur legitime exponi definitio Concilij, atque in concordiam redigi cum doctrina tradita.

Art. 28. Dicit præterea potest præscindendo à Concilio, aditum præeunte propria dispositione iustificatum, eo ipso mereri de condigno primam gloriam, seu vitam æternam, quoad substantiam condignitate merentis, licet non mereatur eandem de condigno condignitate operis meritorij independentem ab alijs actibus deinde subsequentibus ad iustificationem. Explicatur modus iste loquendi, & simul probatur res significata. Qui per proprios actus disponitur ad iustificationem, eo ipso meretur de congruo primam gratiam, & gloriam, ut infra dicitur. Superaddita deinde iis actibus gratia iustificanti consequitur iustificatus ratione eius condignitatem respectu primæ gloriæ, ut liquet ex art. 20. Et tamen non consequitur condignitatem respectu primæ gratiæ, cum necesse sit condignitatem ad aliquid distingui ab eo, ad quod est condignitas. Si quidem ergo aditus ita iustificatus habet in se aliquam rationem meriti respectu primæ gloriæ coniunctam cum vera sua condignitate respectu eiusdem, dici optimè potest mereri illum de condigno primam gloriam condignitate merentis; tamen dici non possit mereri similiter de condigno primam gratiam, eo quod hanc recipiat nulla præexistente condignitate ad ipsam. Quia verò actus disponentes ad iustificationem non procedunt à gratia ipsa habituali, ad quam disponunt, ut ostenditur ex Augustino, D. Thomæ, & alijs q. 10. de iustificat. ad 3, ac propterea nequit illis applicari, ac communicari dignitas gloriæ propria gratiæ habitualis; sit planè eos actus non esse secundum se meritorios vitæ æternæ de actibus deinde consequentibus non mereri de condigno vitam æternam condignitate operis meritorij.

Art. 29. Per hæc rediguntur in concordiam duæ assertiones D. Thomæ, quæ videntur sibi inuicem contradicere. Prima earum habetur quæst. 112. art. 2. ad 1. *Preparatio hominis ad gratiam habendam, quodam est cum infusione gratiæ, & talis operatio est quidem meritoria, sed non gratia, quæ iam habetur, sed gloriæ, quæ nondum habetur.* Altera propositio habetur q. 114. art. 3. cor. *Si autem loquamur de opere meritorio secundum quod procedit ex gratia Spiritus sancti (ex gratia nempe habituali, de qua est totus articulus) Sic est meritorium vitæ æternæ ex condigno. Sic enim valor meriti attenditur secundum virtutem spiritus sancti mouentis in vitam æternam.* Atque in hunc eundem sensum toto eo articulo, & toto articulo quarto proxime sequenti solis actibus procedentibus ex gratia habituali, & ex charitate tribuit rationem meriti condigni respectu vitæ æternæ. Prior itaque propositio obiter inserta, ne contradicat posteriori doctrinæ traditæ ex professo, accipienda est de merito condigno sola condignitate operantis. Posterior verò de merito condigno condignitate ipsius operis. Ita nimirum ut iustificatio dependenter à propria libera dispositione debeatur exinde sola mensura, seu intensio correspondens mensu-

ræ, & intensio gratiæ ipsius iustificantis secundum se, perinde omnino, atque deberetur, si eadem intensio gratiæ collata fuisset absque vlla libera dispositione, ac operatione iustificati; cum tamen sit de ratione operis meritorij de condigno condignitate operis, ut propter ipsum debeat operanti peculiaris intensio, & accessio gloriæ, ultra eam, quæ debetur ratione gratiæ habitualis dignificantis idem opus, considerata secundum se præcisè. Et sanè auctores, contrariæ sententiæ supra indicati, si actibus disponentibus ad iustificationem non tribuunt, uti reipsa non tribuunt, vim meritoriam inductiuam peculiaris alicuius, & maioris intensiois gloriæ, quam quæ debetur ratione gratiæ gratuito datæ ipsos dignificantis secundum se præcisè considerata, non possunt eos dicere meritorios gloriæ de condigno, eo sensu, quo ab eisdem, & ab omnibus alijs dicuntur meritorij de condigno actus subsequentes ad iustificationem, & procedentes à gratia habituali, ac proinde non loquuntur consequenter, & controuersiam instituunt de sola voce, vel certè leuissimam.

Art. 30. Ut ut autè hoc habeat, ex sufficientia gratiæ habitualis ad dignificandum opera iustificati, ut mereantur de condigno vitam æternam, & augmentum gratiæ, & gloriæ, unde in hæc alia deuenimus; Concluditur ulterius omnes, & singulos actus supernaturales iusti viatoris subsequentes ad iustificationem esse meritorios vitæ æternæ de condigno, siue intensi illi fuerint, siue utcumque remissi, & cuiuscumque demum virtutis sint. Quia omnes eiusmodi actus procedunt ex gratia, & charitate; ut ostensum est q. 41. de Virt. Theol. ac proinde omnibus iisdem communicatur indiscriminatim dignitas vitæ æternæ propria gratiæ habitualis, & acquiritur ius augmenti ipsius gratiæ, nec non & gloriæ, iuxta dicta supra art. 21. & 22. Et confirmatur ex cap. illo 16. Tridentini, ubi apertè definitur, operibus iustificati, quæ in Deo sunt facta, uti certissime sunt facta omnia, & singula prædicta opera, nil deesse, quominus vitam æternam suo tempore consequendam promereri censeantur, & cum eadem vniuersalitate, ac vniuersitate definitur can. 34. Iustificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam fiunt, mereri augmentum gratiæ, & gloriæ, & vitam æternam. Quæ testimonia simul cum alijs in eandem rem argumentis, ac observationibus aduersus nonnullas aliquorum præduras, ac parum tutas restrictiones, uti eas appellant Suarez, & alij plures apud Ripaldam, videri possunt q. 42. de Virt. Theol.

Art. 31. Concluditur denique ex eiusdem gratiæ habitualis natura, puram hominem iustum non posse vllis suis actibus cuiquam alij, sed sibi soli vitam æternam, atque augmentum gratiæ, & gloriæ promereri. Primum, quia nihil potest vlla sua virtute, seu physica, seu morali prætergredi limites sibi præfixos à Deo. Dictum autem est vnumquemque ordinari à Deo per gratiam habitalem ad suam beatitudinem supernaturalem, sicut ordinatur per suam ipsius naturam ad beatitudinem suam naturalem, atque actus bonos naturales, & supernaturales esse media intrinsecè ordinata ad eum determinatè finem. Ergo fieri non potest humana voluntate, ut actus boni cuiusquam puri hominis mereantur de condigno gratiam, aut gloriam, aut eius augmentum alicui alij. Deinde actus meritorij puræ creaturæ compensantur ut minimum, ad æqualitatem per propriam merentis beatitudinem. Unde non possunt applicari vlli alij merita cuiusque propria sine iactura applicantis, quoad substantiam, vel partem substantialem suæ beatitudinis. Nemo autem potest consentire valde iacturæ suæ beatitudinis; cum ex institutione naturæ sit vnusquisque obligatus primo loco ad quarendam suam

suam beatitudinem. Accedit, cætera omnia esse volita ab vnoquoque propter vltimum suum finem, ac felicitatem, vt dictum est q. 1. Repugnat autem, vt iactura aliqua felicitatis suæ sit volita ab aliquo ex amore eiusdem felicitatis, præsertim cum amor propriæ felicitatis sit actus necessarius, ideoque amans intendat ipsam necessariò, quantum potest, absque vlla restrictione, imò cum odio cuiusvis etiam minimæ restrictionis, ac diminutionis. Ex his igitur omnibus constat omnia, & sola opera iusti viatoris, ipsique soli mereri de condigno ex natura rei vitam æternam, ipsiusque vitæ æternæ, & gratiæ augmentum.

Ad 1. Propterea in primis certum est, seruantem mandata ingredi in vitam æternam, quia certum itidem est, eundem iustificari, ac proinde obtinere gratiam, per quam operibus superaddatur condignitas gloriæ, iuxta illud ad Rom. 2. 13. *Factores legis iustificabuntur.* Vnde Augustinus argumentatur lib. 3. contra duas Epistolas Pelagianorum: *Quis enim dicat non iustificari eos, qui sunt legi obediētes, quando si non iustificarentur, non possent esse obediētes.* Deinde ex Ezech. 18. 24. exque aliis scripturæ locis constat peccatum lethale non solum mortificare, & reddere sterilia, ac inutilia in vitam æternam opera bona facta in statu peccati, sed etiam, quæ præcessere facta in statu gratiæ. Quare dum in aliis locis dicuntur opera bona utilia in vitam æternam, eiusdemque inductiua, iuxta ipsorum mensuram, intelligenda sunt opera facta ab homine spiritualiter viuo, quæque proinde non concipiuntur, & nascuntur mortua, sed viua, adeoque informata per gratiam. Eodem modo nomine operationum Dei soli intelliguntur iusti, siquidem iniusti sunt potius operarij diaboli, sicut & filij. Denique sententia illa conditionalis Augustini verificatur, quoad adeptiōem vitæ æternæ: quia sub eadem conditione verificatur iustificatio; & consequutio gratiæ habitualis, vt dictum est ex ipso Augustino. Itaque licet Deus nequaquam consideret qualitatem temporalem operantis, quæ secundum se nihil confert ad vitam æternam, considerat nihilominus qualitatem spiritualem operantis, propter quam ordinatur ad vitam æternam, sicut par est considerare in quouis alio operante, ad quem ipse ordinatus sit finem, antequam operetur, vt deinde illi cooperetur, vel non cooperetur is, ad quem pertinet.

Ad 2. Dictum iam est, hominem ex sua natura secundum se esse ordinatum ad beatitudinem naturalem. Vnde ex sua natura præcisè nullam habet facultatem merendi beatitudinem supernaturalem, sed necesse est, vt superaddatur natura supernaturalis, quæ est gratia habitualis.

Ad 3. Status viatoris non confert operi æstimabilitatem absolutam maiorem, quàm status beatificus, confert tamen æstimabilitatem peculiarem relatè ad præmium, & compensationem; quia facit, vt fiat opus bonum cum iactura commodi præsentis. Quod nemo miretur, si consideret actum ipsum beatificum esse omnium optimum, ac proinde æstimabilem absolute super omnes alios actus, & tamen nullam habere æstimabilitatem relatè ad laudem operantis, & ad recompensationem, ob defectum libertatis, & arduitatis.

Ad 4. Verum est, vnumquemque eò plus mereri operibus suis, quò intensior est gratia, à qua dependent, & quò plus participat de conditione propria viatoris, id est, quò maior est difficultas operandi fundata in præstantia operis, sed vtrumque verum est, cæteris omnibus existentibus paribus. Neque verò hinc tollitur quominus præmium detur iuxta mensuram operum, quia opus in ratione meriti condigni includit intrinsecè vtramque eam conditionem, vt dictum est supra, præsertim paulò prius circa primum.

Iam in Christo Domino gratia dignificans eius opera fuit simpliciter infinita, ideoque eius merita fuerunt infinitè maiora, quàm opera cuiuscunque puri viatoris, supplente exuberantia gratiæ cum infinito excessu defectum secundum quid in ratione viatoris.

Art. 1. Ad 5. Dictum iam est, opera intrinsecè naturalia, atque etiam supernaturalia priora prioritate naturæ, quàm sit gratia habitualis, esse opera iusti materialiter tantum, quia non procedunt ab habitu, per quem operans constituitur in ratione iusti, vt notatum est supra art. 1. ideoque non dignificantur per telem habitum, nec includuntur in superiori nostra conclusione, quæ videlicet loquitur de operibus iusti formaliter vt talibus. Multò minus est proprium iusti viatoris, quod intrinsecè dependet à reuelatione Dei, quatenus nolentis conferre vllum præmium, quodque propterea est intrinsecè impossibile cum præmio. Quia eo ipso esset opus præceptum, nec consultum à Deo, vt patet ex dictis tota q. 21. ac proinde non esset opus honestum, quale necessariò est omne opus iusti, vt iusti.

Art. 2. Dico igitur repugnare talem reuelationem respectu iusti viatoris, quod nemini mirum esse debet. Quia perinde est reuelare Deum, nolle se conferre vllum præmium propter tale determinatum opus, atque reuelare nihil interesse respectu felicitatis, & vltimi finis, siue fiat, siue non fiat tale opus, quo ipso redditur inamabile, & ineligibile idem opus, cum nihil possit esse amabile, & eligibile nisi ratione vltimi finis, & ob conducentiam ad vltimum finem, vt sapè dictum est ex doctrina quæstionis primæ. Quod si Deus supponatur comminari priuationem beatitudinis non exhibito tali opere, eo ipso supponitur reipia velle conferre beatitudinem exhibito eodem opere, id est, velle conferre summum præmium propter idè opus. Implicat igitur in terminis reuelatio de nullo præmio conferendo propter opus bonū iusti viatoris.

Art. 3. Respectu autem beatorum propterea non viget ratio modò proposita; quia omnes eorum actus pertinent in genere causæ formalis ad conceptum beatitudinis ipsorum, vel substantialem, vel accidentalem, proptereaque sunt amabiles, ac eligibiles, tamet si nihil conferant ad vltimum finem in genere causæ meritorie, seu mediæ; cuiusmodi nihil conuenire potest vllis actibus propriis viatoris, adeoque impossibilibus cum beatitudine, saltem completa, & adæquata.

Ad 6. Peccatum lethale per se ipsum præcisè est priuatio non solum rectitudinis actualis debite inesse operanti, vt dictum est quæst. 29. sed etiam gratiæ habitualis, vt dictum est q. 9. de iustificat. Vnde peccatum lethale se solo valet tantum in ordine ad poenam, & priuationem vitæ æternæ, quantum valet concretum ex gratia habituali, & opere bono, in ordine ad præmium, & consecutionem vitæ æternæ. Verum, quia ratio formalis peccati, totiusque indignitatis vitæ æternæ, in eo reperta, consistit adæquatè in priuatione, vt dictum est in q. illa 29. atque priuatio nequit esse principium effectuum, & causa vllius effectus; sit planè, nullum peccatum præcedens secundum suam rationem formalem malitiæ, & indignitatis, posse esse causam vllius peccati deinde subsequētis, sed solum secundum materiale peccati. Nullum igitur peccatum præcedens potest vilificare, ac deteriorare peccata vlla subsequētia, eorumque vim demeritoriam augere: sicut neque gratia habitualis potest dignificare actus bonos, eorumque vim meritoriam augere, nisi sit principium, & causa ipsorum, sicut dictum est. Patet autem ex ratione contraria gratiam habitualement posse esse principium, & causam bonarum operationum secundum rationem formalem bonitatis, & dignitatis conuenientis eidem gratiæ: quandoquidem tota ista dignitas,

dignitas, & bonitas consistit formaliter in positio, & quidem positio pertinente formaliter ad genus virtutis, & actiuitatis praestantissima, vt constat ex q. 4. de iustificat. Apparet igitur manifestè nullam esse rationem paritatis intentam in obiectione. Plurimum laborant in assignanda ratione differentiae inter praedicta extrema Cardinalis de Lugo, Ripalda, & quicumque alij non agnoscunt cum D. Thoma constitutionem formalem adequatam malitiae peccati, & indignitatis vitae aeternae, per solam priuationem; neque quidquam inuenire vnquam potuerunt multis, ac multipliciter, & fusè hinc, & inde tentatis, quod satisfacere, & quietare intellectum possit. Vtique adeò falsi principij suppositio implicat in multis inexplicabiliter, nec est supplebilis vllis ingenij, vtcumque magni, maximis conatibus.

Ad 7. Nulla seu qualitas, seu dignitas operantis potest dignificare, aut peculiari aliquo valore augere opus, nisi influat in ipsum, sitque aliquo modo principium eius; quia dignitas otiosa, quae otiosa est, nullatenus mouere potest ad remunerationem, sed potius ad poenam. Patet autem, qualitates, & dignitates provenientes ex splendore paterno, ex officiis, aliisque eiusmodi, non posse exercere vllam causalitatem in opus, praeterquam mediante cognitione sui, cum secundum se praecise sint denominationes extrinsecas. At supernaturalis dignitas gratiae potest influere per se ipsam immediatè in opera bona, tamen omnino ignoretur ab operante. Quia ea dignitas est indistincta à virtute charitatis, quae est operatiua per se ipsam, atque exercet veram causalitatem in omnia opera iusti, quia iustus est, vt dictum est supra. Concesso igitur antecedenti, negatur consequentia.

Ad 8. Nemini quidquam perit de gratia & gloria, & vtriusque augmento: satisfactione, & impetratione suorum operum destinatis in fauorem aliorum, atque in alios effectiue translatis. Imò ea vtriusque in alios destinatione, ac translatione potest quisque augere sibi coronam gloriae; quia verumque est opus charitatis, quae est principaliter inductiua, & augmentatiua coronae gloriae. At vi meritoria gloriae de condigno in alium translata deperit operanti aliquid gratiae, & gloriae suae; cum hic sit effectus operis cuiusque, quatenus meritorium simpliciter est. Dictum autem est, neminem posse valide renunciare vlli suo iuri respectu vitae aeternae, & respectu eorum, quae requiruntur, & conferuntur ad vitam aeternam, & ad augmentum vitae aeternae, esto aliis quibusvis iuribus renunciare valide possit; circa quod expedit videre documenta tradita q. 16. de iustitia, §. *Huius discrimina*. De Christo Domino alia longè ratio est, tum quia habuit beatitudinem propriam in summo gradu independentem à meritis: tum quia meritum eius fuit simpliciter infinitum, ideoque potuit aliis communicari absque vlla ipsius Christi Domini iactura.

Art. 1. Ad 9. Libet inde inchoare responsionem vbi fidentius, vt ibi dixi, ac fusillimè insistant nonnulli ex aduersariis nostris. Neque metalla habent intrinsicè ex sua natura ratione monetæ, & destinationem ad humana emptionis, & venditionis, aliaque similia commercia; nec vllus homo est intrinsicè ex sua natura operarius conductus ab alio homine in vineam ipsius; & propterea vtrouique requiritur libera cuiusque ciuis, aut Principis dispositio extrinsecus superaddens, quod non inest intrinsicè entitati monetæ, & hominis, atque operum eius. At omnis homo est ex sua natura ordinatus essentialiter ad suam felicitatem, & ad obsequendum Deo in omnibus, atque ad laborandum in vinea eius. Omnia itidem opera bona hominis sunt essentialiter obsequia praestita Deo, quatenus ea intendenti; quia essentialiter sunt conformia, & intentiua suae conformitatis cum

voluntate Diuina nobis illa praescribenti, atque ordinanti ad felicitatem nostram, vt patet ex dictis supra, praesertim q. 20. & 21. de conceptu bonitatis moralis. Denique Deus est similiter ex essentia sua iudex viuorum, & mortuorum, remunerator bonorum operum, & vindex malorum operum, vt docetur saepe in sacris litteris. Quapropter nulla hic opus est extrinsecus superaddita ordinatione, promissione, contractu, aut acceptatione specialiter, ac seorsim libera, vltra voluntatem liberam tum Dei, quatenus volentis creare, & eleuare hominem, eundemque instruere suis, & legibus, & consiliis; tum hominis iusti volentis bene operari, & vt auxiliis ad id sibi gratiose collatis. Patet igitur obseruanti haec, vel etiam leuissimè, nullam prorsus esse rationem, ne quidem apparentem paritatis intentam in obiectione; neque pro ea dissipanda, opus aliquatenus esse iis, quae acutè alioquin, & diligenter, ac fusè prosequuntur in praesenti Vasquez, & alij de potestate Principum circa designationem valoris monetarum, deque necessitate contractuum, & promissionum ad mutuas hominum inter se obligationes.

Art. 2. Concilium Tridentinum, & Moguntinum vsque adeò non refragantur huic doctrinae, vt eadem quammaximè faueant. Concilium namque Tridentinum praemissa ea laude bonitatis Dei, quatenus volentis, vt sint merita nostra, quae sunt ipsius dona, immediatè subiungit sic. *Et quia in multis offendimus omnes, unusquisque sicut misericordiam, & bonitatem (vnde sunt praemia) ita feneritatem, & iudicium (vnde sunt supplicia) ante oculos habere debet.* Et deinde ex ista vniuersali horum extremorum comparatione, infert vniuersaliter in fine capitis: *Qui, vt scriptum est, reddet unicuique secundum opera sua; praemia scilicet secundum opera bona, & supplicia secundum mala.* Agnoscit igitur Concilium vniuersalem dependentiam praemiorum, & valoris meritorij à bonitate, & misericordia Dei, necnon suppliciorum, & virtutis demeritoriae ab eiusdem feneritate, & iudicio. Constat autem apud omnes peccata esse demeritoria, ac inductiua poenae ex sua natura, & non ex ordinatione Dei specialiter libera, & gratuito superaddita. Ergo ex mente Concilij opera bona sunt similiter meritoria, & inductiua praemij ex sua natura. Iam synodus Moguntina, post verba obiectionis, luculentam subiicit nostrae sententiae confirmationem, dicens: *Non secundum humanas vires aestimanda sunt iustificatorum opera, sed secundum eam gratiam, quam in ipsos insinuat Christus, ex qua deinde bona ipsorum opera promanant: & secundum eam dignitatem quam de Spiritu sancto, velut omnis boni operis motore, & operatore sumunt. Sic enim extenuanda vires humanae, vt non simut, & gratia Dei vllis reputetur.* (Prout vtiq. reputaretur, si non reputaretur sufficiens ex se ad dignificanda opera, vt patet ex scopo praefixo.) *Sic in bono opere faciendo deprimenda est facultas hominis, vt interim cogitemus Spiritus sancti motum (praestitum vtiq. per eius gratiam, de qua agebatur) & in nobis efficacem, & apud Deum acceptum, ac pretiosum esse; ex natura videlicet sua, & ex dignitate, ac virtute sibi intrinsicè, quae, & non voluntas Dei extrinsecus superaddita, contraponitur insufficientiae, & vilitati naturae nostrae secundum se.*

Art. 3. Pro intelligentia igitur promissionis Diuinae, cuius meminit Moguntinum, necnon diuinae bonitatis, quam specialiter exaltat Tridentinum, praemissa itidem promissione sub initium illius capitis, distinguenda est in primis loquutio Dei propriae, & strictè talis, à diuina loquutione latè, & improprie tali. Loquutio latè, & improprie talis est indistincta ab ordine, & connexione physica aliarum cum aliis rebus, quatenus productis à Deo, & eatenus manifestantibus

stantibus intellectui nostro conceptus diuinæ sapientiæ circa res easdem. Loquutio verò propriè, & strictè talis fit per signa ad placitum ad hoc, vel vnicè, vel præcipuè instituta, & exhibita, vt manifestent nobis cognitionem, voluntatemque diuinam circa aliquid, quæ exponuntur ex professo quæst. 26. de Virt. Theol. §. *ut tamen*. Voluntas diuina retributiva manifestata nobis per locutionem diuinam latè, & improprie talem, est promissio latè itidem, & improprie talis, ac proinde indistincta à connexionione physica quorundam donorum cum aliis Dei donis. Hoc pacto pluvia desiderata ab agricolâ, & opportuna pro abundantia messis, est quædam diuina eiusdem abundantie promissio, & sic de similibus siue conditionatis, siue absolutis connexionibus, atque inde promissionibus. Voluntas verò diuina retributiva manifestata nobis per locutionem propriè, & strictè talem, est promissio propriè, & strictè talis, ac proinde purè gratiosè, ac liberaliter superaddita naturis, & exigentis intrinsecis rerum, quas præsupponit antè effectum inducendum per ipsam. Hoc pacto voluntas diuina cognita à nobis per fidem de infundenda gratia positus materiis, & formis sacramentorum cum debita intentione ministri, & dispositione suscipientis, est promissio gratiæ propriè & strictè sumpta, & sic de similibus.

Art. 4. Dico igitur vim meritoriam de condigno gratiæ, & gloriæ conuenientem operibus iusti dependere ex intentione vtriusque prænominati Concilij, ex promissione diuina latè solum, & improprie tali. Nempe ostensum est ex vtroque Concilio operationes iusti quatenus dignificatas per gratiam eius habitualement esse connexas ex natura sua cum præmio gratiæ, & gloriæ, atque esse sufficientes intrinsecè ad inducendam vtramque, ac proinde vt vtramque infallibiliter inducant infallibilitate saltem ex natura rei, non indigere promissione Dei propriè, & strictè tali, tamen hæc etiam detur de facto, vt liquet ex testimoniis scripturæ superius productis; sicut plures veritates cognoscibiles naturaliter, sunt nihilominus reuelatæ à Deo reuelatione, & locutione eius propriè, & strictè tali. In eundem sensum accipiendum id quoque est, quod dicitur in decreto 16. Conc. Senonensis, prope finem. *Faciet tandem omnis misericordia locum vnicuique, iuxta meritum operum suorum, non absoluta condignitate quidem (neque enim condigna sunt passiones huius sæculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis) sed gratuita magis, & liberali re promissione, quæ, conuentione facta de denario diuino, conduxit operarios in vineam suam.* In eundem, inquam, sensum hoc quoque accipiendum est, non solum, quia id postulat auctoritas Concilij Tridentini superius ponderata, quæ est infallibilis, ideoque incomparabiliter præminens Senonensi nondum approbato à Sede Apostolica; sed etiam quia ipsum Senonense gratuitam, & liberalem voluntatem vocat, quæ Deus conducit operarios in vineam; quam tamen voluntatem constituit iam esse omninò indistinctam, ac inseparabilem à voluntate creandi homines, eisdemque conferendi auxilia sufficientia ad operandum, & quia præterea in fine decreti additur. *Qui nos, etsi seruos inuitiles, sua misericordia dignos facit in partem sortis sanctorum,* ac proinde non vltra dignitatem, voluntate specialiter gratiosa, & liberali, sed iuxta dignitatem, voluntate iustâ, & obligata per dona prius collata, gloriam, & partem sanctorum retribuit. Quæ interpretandi ratio credibilior adhuc apparebit ex obseruatione sequenti.

Art. 5. Obseruandum itaque secundò est ex dictis q. 35. de Deo cum D. Thom. in omni opere Dei intervenire misericordiam simul cum diuina iustitia. Quia Deus vnumquodque facit secundum ordinem sibi congruentem, &tribuendo illi omnia, quæ ipsi debentur secundum suam naturam; quod pertinet ad iusti-

tiam. Quod verò aliquid alicui debeat, provenit ex voluntate purè gratiosa, & liberali Dei, quæ primitus voluit vt existant illæ entitates, ex quarum suppositione posteriores aliæ debentur, ita vt prima omnium debitorum origo sit voluntas diuina purè gratiosa, & liberalis; quia verò actus voluntatis, quo Deus vult existentiam priorum illarum entitatum, est indistinctus non solum realiter, sed etiam virtualiter intrinsecè ab actu voluntatis, quo vult existentiam entitatum posteriorum, atque ideo rota collectio rerum creaturarum tam debitarum illis, quam quæ aliis debentur procedit ab actu voluntatis prius indebito adæquate secundum se totum, vt constat ex quæst. 22. de Deo; Concluditur totam rerum creaturarum collectionem existere, Deo illam volente liberaliter, & gratiosè, licet simul velit, vt quædam quibusdam aliis debeantur, vt debentur præmia positis meritis, vt potè oris, ac dependentibus à præcognitione Dei remuneratoris.

Ad 10. Apostolus comparat passiones huius temporis secundum se, cum gloria æterna; sub qua consideratione patet nullam esse non solum æqualitatis, sed etiam proportionis rationem operis nostri cum eo præmio, adeoque nullam esse alterius ad alteram condignitatem. Deinde vt complederetur actus etiam internos, eoque vt dignificatos per gratiam habitualement, negare nihilominus verè posset condignitatem absolutam, sumptam pro qualitate arithmetica, qualis est inter laborem diurnum, & mercedem eius temporalem; inter pretium iustum, ac mercem. Manifestum siquidem est maiorem bonitatis cumulum in se beatitudini, quam in se bonis omnibus, quibus ad beatitudinem disponitur, & contendit viator. Quæ de causa dicitur communiter, & verissimè, Deum præmiare vltra condignū, sicut è conuerso dicitur, Deum punire citra condignum, quatenus plus mali est in peccato, quam in pœna peccati, vt liquet ex q. 7. de iustificatione. Cæterum hoc non tollit æqualitatem proportionis, & quasi geometricam inter opus bonū, & gloriam, considerato opere bono, vt dignificatio per gratiam habitualement, in cuius virtute continetur gloria, sicut arbor continetur in semine vsque adò minori; ratione cuius continentie dicitur eadem gratia pignus hereditatis æternæ 2. ad Corinth. 1. 22. *Qui & signauit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris.* Non igitur deest operibus iustorum condignitas gloriæ, & vitæ æternæ eo sensu, quo communiter asseritur à Theologis, & exposita, atque asserta à nobis est; licet duplici alio sensu iam explicato eadem iisdem desit, & meritò negetur ab Apostolo expressè, & æquiualeenter in aliis locis obiectionis, atque alibi frequenter negata reperitur, vt fuse ostendit inter alios Bernal disput. 4. de Incarnat. sect. 5. perperam conatus eiusmodi testimonia conuertere contra commune Theologorum sententiam, at maxime D. Thomæ loco supra indicato, cuius nimirum clarissimam doctrinam assertiuam ex professo condignitatis prædictæ respectu vitæ æternæ, interpretatur prædurè de vitæ æternæ materialiter tantum sumpta quoad æternitatem; cum tamen totus ille arculus tertius reddatur perabsurdus subintellecto hoc sensu purè materiali, vt patet vel leniter consideranti eum articulum; & præterea suppositio purè materialis verborum sic vniuersaliter aliena ab stylo, & formalitate D. Thomæ. Satiùs profectò fuisset ei auctori, si D. Pauli, aliorumque similibus testimoniis adhibuisset eam interpretationem, quam adhibet ibi D. Thomas, & ex ipso adhibita à nobis est propter auctoritates alias, & rationes superius productas.

Ad 11. Tam necesse est ex natura rei, vt substantiis intellectualibus proponantur antè opus præmia, & supplicia, vt quæ eadem distribuuntur post operationem, quam necesse est ex natura rei, vt aquatilibus, volatilibus,

volatilibus, & terrestribus animalibus attribuantur pinnæ, alæ, & pedes, utque deinde non negetur motus, & cooperatio vnicuique congruens, & sic de aliis. Quia substantiæ intellectuales ex sua natura sunt æternæ, & immortales, atque destinatae ad finem æternæ similiter durationis obtinendum per opera exhibita in instanti, aut intra breue tempus. Neque Deum eximit suum super omnia dominium perfectissimum à necessitate, quæ dicitur ex natura rei, ad hæc exhibenda, imò quia perfectissimum est, est ex se determinatum, ut vnicuique adsit, & cooperetur iuxta eius naturam, uti demonstratum est multiplici argumento q. 28. de Deo, ac proinde, ut perducatur hominem per operationes temporales ad finem, & præmium æternum. Vnde conceditur sponte, Deum ad nullam omnino teneri retributionem ratione rei acceptæ, & utilitatis alicuius perceptæ ex operibus nostris, quod solum docetur in testimonio obiectionis, sed negatur, quod non teneatur ad retribuendum ratione suæ infinitæ perfectionis, cui repugnat ut perperam dederit possibilitatem bene, & male operandi, parendi, & repugnandi legibus, & consiliis suis iuxta dicta.

Ad 12. Dignissima est, quæ diligenter obseruetur differentia subtiliter tradita à D. Thoma de oportunitate miraculorum intra ordinem nature, deque eorum inopportunitate intra ordinem gratiæ. Eam autem tradit 1. p. q. 112. art. 2. c. ad med. ubi præmissa quorundam opinione de Angelis; quod secundum communem legem superiores non mutantur, sed inferiores tantum; Sed ex aliqua dispensatione Diuina interdum etiam superiores mutantur. Præmissa igitur hac opinione subiungit sic: Sed hoc non videtur rationabile. Quia ordo angelicus attenditur secundum dona gratiarum. Ordo autem gratiæ non habet alium superiorem ordinem, propter quem prætermitti debeat, sicut prætermittitur ordo nature propter ordinem gratiæ. Quæ ratio supponit ut certam doctrinam à nobis traditam in q. illa 28. de Deo, circa impossibilitatem negandi bonum cuique connaturaliter debitum absque compensatione per aliquid melius, vel saltem æquale. Quod si ob eam rationem ordo gratiæ vniuersaliter est inalterabilis per miracula, multò patentius, ac certius est inalterabilis miraculose ordo meritum respectu vitæ æternæ. Quia certius, ac manifestius est vitam æternam nihil habere superius, propter quod prætermitti debeat, seu quod sit melius vita æterna, atque ex sua natura impossibile cum eadem. Et quidem per nullam potentiam posse negari præmia, & supplicia toti vniuersaliter collectioni operum bonorum, & malorum, ostensum est efficaciter ex Chrysostomi, aliorumque S9. PP. communi sensu in dicta q. 28. præsertim art. 18. atque in eam rem applicari potest secunda ratio, quam D. Th. superaddit post verba modò relata. Considerandum est etiam, ait, quod ordo nature in operatione miraculorum prætermittitur propter fidei confirmationem. Ad quam nihil valeret, si prætermitteretur ordo angelicus. Multò autem minùs ad eam valeret, sed magis ad oppositum, si prætermitteretur ordo meritum ad gloriam; cum vnus præcipuus articulus fidei, & præcipuum stabilimentum fidei cæterorum articulorum & operationum, ad quas dirigit ipsa fides, sit assensus Dei remuneratoris, iuxta illud, Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & remunerator est. Conceditur itaque omnino repugnare, ut Deus neget præmium vitæ æternæ meritis humanis saltem omnibus vniuersaliter, in quo nullum est absurdum, sed magis in opposito. Quod si cui nihilominus videatur aliquod opus meritum, vel etiam omnia merita alicuius hominis determinatæ, & in particulari, destitui posse miraculose præmio vitæ æternæ propter salutem plurium aliorum obti-

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

nendam mediante illa negatione præmij; sicut non audeo suffragari, ita non multum repugnauero, tum quia nihil id confert ad scopum obiectionis, tum quia semper est difficile discernere limites omnipotentia Dei, præsertim operantis, quantum absolute potest, uti familiariter suggero in similibus questionibus.

QVÆSTIO XXXIII.

Vtrum omne opus bonum sit meritum saltem de congruo quorumlibet donorum Dei?

IN DETVR non esse. 1. Quia non subsistit suppositio distinctionis inter meritum de congruo, & meritum de condigno, quandoquidem in sacris litteris, Conciliis, Augustino, aliisque Sanctis PP. ex quibus solis habetur tota notitia meriti gratiæ, & gloriæ; nullum est vestigium talis distinctionis. Et præterea opus bonum, vel confert ius ad donum, quod erogatur à Deo post ipsum, idque reddit verè debitum operanti; vel non confert ius, neque donum reddit debitum. Si primum, nihil amplius desiderari potest ad rationem meriti de condigno. Si secundum, nulla est ratio meriti; cum manifestum sit non dari tanquam merenti, quod ei non debetur.

2. Omnis virtus creata est limitata, & habens spheram determinatam effectuum. Omnis autem virtus meritoria nostrorum operum, siue de congruo, siue de condigno est creata, ut patet. Ergo omnis virtus meritoria nostrorum operum est limitata, & restricta ad præmium determinatum, ac proinde nulla ratio meriti nostri, etiam de congruo, potest illimitatè extendi ad quolibet dona Dei.

3. Aliqua nostra opera bona sunt purè sati factoria, fiuntque ex sola satisfaciendi intentione, ut ieiunia, flagellationes, & similia: alia verò sunt purè impetratoria, ut preces, & orationes. Ergo non omnia opera nostra bona sunt meritoria, vel etiam de congruo.

4. Opera bona peccatoris impediuntur per peccatum, quominus quidquam apud Deum consequi possint, cum vis offensiva peccati sit incomparabiliter maior, quàm vis conciliatiua, & benemerentia cuiuslibet boni operis. Ergo bona opera peccatoris ne quidem de congruo merentur quidquam apud Deum.

Sed contra est 1. Quia quodcumque bonum contulerit Deus bene operanti, adeoque exhibenti aliquod obsequium ipsi Deo, non utique collatum erit purè gratiosè, ac liberaliter, tamen donum sit omnium maximum, & obsequium sit omnium minimū. Quia pura gratia conferentis excludit omne obsequium accipientis gratum ipsi conferenti, atque ab eodem exactum, & acceptatum, quale dictum est esse omne opus nostrum bonum respectu Dei. Quodlibet igitur opus bonum nostrum habet aliquam rationem meriti saltem de congruo, respectu cuiusvis doni diuini.

2. Tam peccator, quàm iustus possunt mereri de congruo remissionem peccati, & iustificationem, tum ille sibi, tum vterlibet aliis, uti docet de iusto D. Thomas q. 114. art. 6. & alij communiter ibidem, etiam de peccatore. Remissio autem peccati, & iustificatio est summum opus Dei, ac proinde summum donum eius, ut dictum est ex mente Augustini q. 10. de

K k

Iustific.